

Finansal Araçlar (Genel Bakış)

Prof.Dr.Ümmühan ASLAN

Finansal Araç Nedir?

Bir Tarafa HAK

Diğer Tarafa YÜKÜMLÜLÜK

&

Bir Tarafa HAK

Diğer Tarafa ÖZKAYNAK

Finansal Araç Nedir?

Tahvil İhracı

Finansal Araç Nedir?

Hisse Senedi Alımı

Finansal Araç Nedir?

SÖZLEŞMEDİR

Finansal Araç Türleri

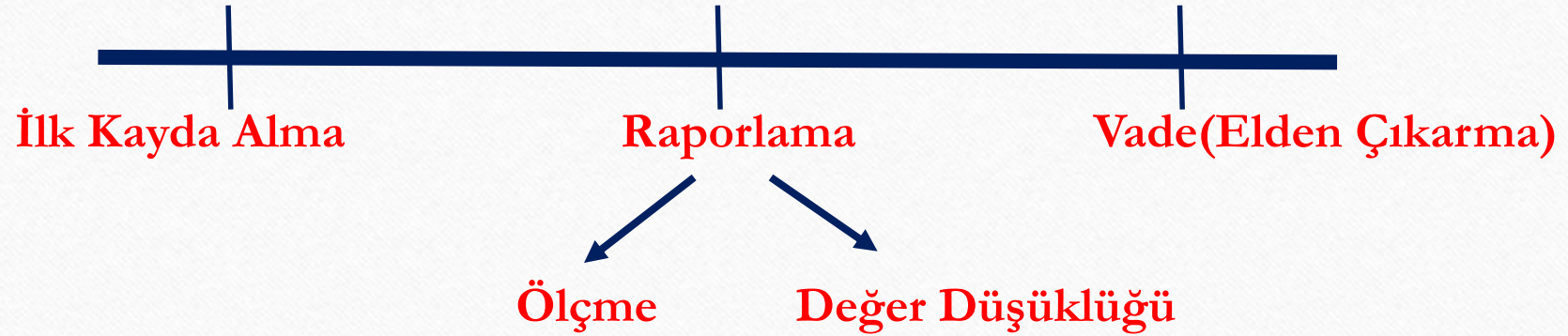
FİNANSAL VARLIKLAR

- NAKİT
- ALACAKLAR
- KREDİLER
- HİSSE SENETLERİ
- ÖZEL KAMU KESİM
TAHVİLLERİ

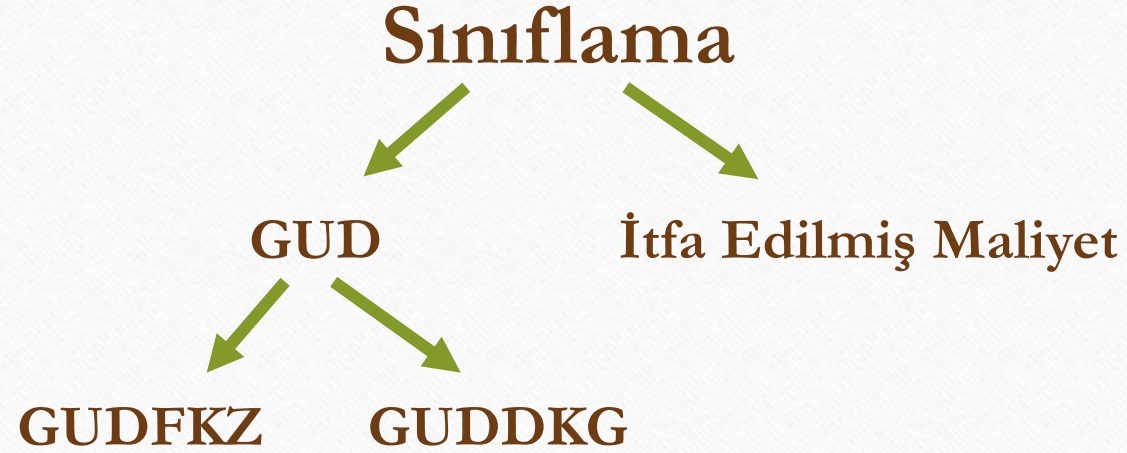
FİNANSAL BORÇLAR

- BANKA KREDİLERİ
- MEVDUAT
- ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER

Finansal Araçlar Standardı Neyi Düzenlemektedir?

İlk Kayda Alma

UFRS 9'a göre sınıflama değerlendirme temellidir.

İlk Kayda Alma

İşlem Maliyeti: Finansal Aracın Sınıfına göre ya maliyete eklenir ya da K\Z Aktarılır

1) Finansal Araç İEMD veya GUDFDKG ise;

$GUD + \text{İşlem Maliyeti} = \text{İlk Kayda Alma Değeri}$

2) Finansal Araç GUDFKZ ise;

$GUD = \text{İlk Kayda Alma değeridir}$

ve

$\text{İşlem Maliyeti K\Z Aktarılır}$

Sınıflama Kriterleri

- İş Modeli
- Sözleşmeye Dayalı Nakit Akışları

İş Modeli

Finansal Aralar sınıflandırılırken iki tür iş modeli vardır bunlar;

- a) Nakit akışlarını(Ana para ve Faiz)Tahsil Etmek **(IEMD)**
- b) Nakit akışlarını(Ana para ve Faiz)Tahsil Etmek veya Satmak**(GUDFDKG)**

ÖRNEK 1 (İş Modeli 1)

- **Örnek Olay:** A işletmesi çeşitli alanlarda hizmet veren bir işletmedir ve bu işletme bu farklı alanlardaki faaliyetlerinden bir tanesini 10 Milyon TL'ye satmıştır. İşletme, elde ettiği bu parayı yeni bir yatırımda kullanmak istemektedir. Ancak bu konuda henüz bir karar verememiştir ve bu nedenle kısa vadede faiz getirisi elde etmek için 6 ay vadeli(kısa vadeli) hazine bonosu satın almıştır. **Amacı Vadeye Kadar Bekleyerek Nakit Akışlarını Tahsil Etmektir** (BDO,2016:11)
- **Bu Hazine Bonosu, İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Ölçülen Finansal Varlık Sınıfına Alınmalıdır.**

ÖRNEK 2(İş Modeli 2)

Örnek Olay: A işletmesi çeşitli alanlarda hizmet veren bir işletmedir ve bu işletme bu farklı alanlardaki faaliyetlerinden bir tanesini 10 Milyon TL'ye satmıştır. İşletme, elde ettiği bu parayı yeni bir yatırımda kullanmak istemektedir. Ancak bu konuda henüz bir karar verememiştir ve bu nedenle faiz getirisi elde etmek için 2 yıl vadeli tahvil satın almıştır. Eğer 2 yıl vadeden önce uygun bir yatırım olanağı gündeme gelir ise işletme bu tahvili satabilecektir. Aksi durumda vadeye kadar bu tahvili elde bulunduracaktır (BDO,2016:11).

Bu Tahvil, Gerçeğe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Aktarılacak Olan Finansal Varlık Sınıfına Alınmalıdır

Finansal Araç Kalemleri ve Sınıflama Örnekleri

IEMD	GUDFDKG
▪ Hazine Bonosu (Tahsilat)* ▪ Devlet Tahvili (Tahsilat)* (Ticari Amaçlı ve Nakit Akışı Sağlamak) & ▪ Mevduat (Yatırım Amaçlı) ▪ Hazine Bonosu (Yatırım Amaçlı) ▪ Devlet Tahvili (Yatırım Amaçlı) ▪ Grup İçi Krediler (Yatırım Amaçlı) ▪ Alacaklar (Yatırım Amaçlı) ▪ Kredi Alacakları (Bankalar İçin) (Yatırım Amaçlı)	▪ Nakit Akışlarını Tahsil Etme ve Satılması Amaçlı ile elde tutulan Borçlanma Araçları (Tahvil, hazine bonosu vb.) ▪ Özkaynağa Dayalı Finansal Varlık (Bağlı Menkul Kıymet)

GUDFKZ

- İş Modeli ve nakit akış testinden geçemeyen ve IEMD VE GUDDKG'DE Sınıflanamayacak finansal araçlar **GUDFKZ** aktarılacak olan finansal araç sınıfında kayda alınacaktır. Bu tür finansal araçlara örnek olarak;
 - ✓ Faiz Oranı Swapları
 - ✓ Emtia Future ve Option sözleşmeleri
 - ✓ Yabancı Para Future ve Option Sözleşmeleri
 - ✓ Emtiaya bağlı tahviller ve dönüştürebilir senetlerdeki yatırımlar,
 - ✓ İşletmelerin satışından elde edilecek koşullu alacaklar
 - ✓ Özkaynağa Dayalı Finansal Araçlar

Finansal Borçlarda Sınıflandırma

İtfa Edilmiş Maliyetine Göre Ölçülen Finansal Borçlar

- ✓ Ticari Borçlar
- ✓ Banka kredi Borçları,
- ✓ Sabit faiz oranlı Kredi Borçları
- ✓ Çıkarılmış tahviller

GUD Farkı Kar/Zarara Aktarılacak Finansal Borçlar

- ✓ Faiz Oranı Swapları
- ✓ Emtia Future ve Option sözleşmeleri
- ✓ Yabancı Para Future ve Option Sözleşmeleri
- ✓ Dönüştürülebilir tahvil borçları
- ✓ İşleme birleşmelerinden kaynaklanan koşullu borçlar

Raporlama

Raporlama Tarihinde finansal araçlar ,finansal aracın ilk kayda alma sırasında yapılan sınıflama türüne göre ya GUD ya da IEMD göre ölçülür.

Finansal Araç	İlk Muhasebeleştirme	Gerçeğe Uygun Değerdeki Fark	Değer Düşüklüğü	Faiz Geliri	Kambiyo K/Z	Kar Payı
İEMD	Gerçeğe Uygun Değer + İşlem Maliyeti	-	Kar/Zarar	Kar/Zarar	Kar/Zarar	-
GUDFDKG	Gerçeğe Uygun Değer + İşlem Maliyeti	Diğer Kapsamlı Kar	Diğer Kapsamlı Gelir	Kar/Zarar (borçlanma araçları için)	Diğer Kapsamlı Gelir (öz kaynağa Dayalı) Kar/Zarar (Borçlanma Araçları)	Kar/Zarar
GUDFKZ	Gerçeğe Uygun Değer	Kar/Zarar	Kar/Zarar	Kar/Zarar	Kar/Zarar	Kar/Zarar

Değer Düşüklüğü

- Finansal varlıkların ilk muhasebeleştirmeden bu yana kredi riskinde meydana gelen artış sonucunda defter değerinde meydana gelen azalmadır.

Değer Düşüklüğüne Konu Olabilecek Finansal Araçlar

- İtfa Edilmiş Maliyetinden Ölçülen; **Borçlanma Araçları, Krediler, Ticari Alacaklar Ve Sözleşme Varlıkları**
- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen; **Borçlanma Araçları**
- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar Veya Zarara Yansıtılarak Ölçülenler Hariç; **Kredi Taahhütleri**
- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar Veya Zarara Yansıtılarak Ölçülenler Hariç; **Finansal Teminat Sözleşmeleri**
- Kiralama işlemlerinden; **Alacaklar**

BEKLENEN KREDİ ZARARI NEDİR?

Beklenen kredi zararı nedir?

- Finansal aracın beklenen ömrü boyunca kredi zararlarının olasılıklarına göre ağırlıklandırılmış bir tahmindir.
- İlk muhasebeleştirmeden sonra oluşabilecek NAKİT AÇIKLARININ bugünkü değeridir.
- TEMERRÜT

BEKLENEN KREDİ ZARARI MODELİ

- Zarar gerçekleşmeden (*nakit açığı oluşmadan*),
- Geçmiş olaylar, benzer finansal araçlarda geçmişte ortaya çıkan zararlara ilişkin *deneyimler*,
- Mevcut koşullar ve finansal aracın gelecekteki nakit akışının tahsilatını etkileyecek gerçekçi ve desteklenebilir *tahminler kullanılarak*,
- Daha geniş bir bakış açısıyla *kredi riskinin değerlendirilmesini*
- İlk muhasebeleştirmeden itibaren *değer düşüklüğü karşılığının hesaplanmasını* gerektiren bir modeldir.

BEKLENEN KREDİ ZARARININ BELİRLENMESİ

Raporlama Tarihinde Kredi Riskinde,

İlk Muhasebeleştirmeden Buyana Önemli Artış **Gözlenmiş** ise;
Ömür Boyu Beklenen Kredi Zararına eşit tutarda kredi
zarar karşılığı ayrılmalıdır.

İlk Muhasebeleştirmeden Buyana Önemli Artış **Gözlenmemiş**
ise; **12 Aylık Beklenen Kredi Zararına** eşit tutarda kredi
zarar karşılığı ayrılmalıdır

Beklenen Kredi Zararının Belirlenmesindeki Yaklaşımlar

Basitleştirilmiş Yaklaşım

Bu yaklaşıma göre,

Kredi Riskindeki Önemli Artışa Bağlı Kalmaksızın,

UFRS 15 kapsamında olan ve Önemli bir finansman unsuru içermeyen;

✓ Ticari alacaklar,

✓ Sözleşme Varlıkları

veya tercihe bağlı olarak;

UFRS 15 kapsamında bulunan ve Önemli bir finansman unsuru içeren finansal araçlar için

ÖMÜR BOYU KREDİ ZARARI TUTARINDA KARŞILIK AYIRILIR.

Genel Yaklaşım

Bu yaklaşıma göre,

- İtfa edilmiş maliyetinden ölçülecek finansal varlıklar,
- Gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen finansal varlıklar,

*için **Beklenen Kredi Zararı** tespit edilmeli ve Finansal Aracın yüksek ya da düşük kredi Riskine göre*

12 AYLIK YA DA ÖMÜR BOYU KREDİ ZARARI TUTARI ÜZERİNDEN KARŞILIK AYRILMALIDIR.

Beklenen Kredi Zararının Belirlenmesindeki Yaklaşımlar

- **Gerçek Usul:** *Tek tek portföyde yer alan tüm krediler için değer düşüklüğü testi yapılır.*
- **Basit Usul:** *Mevcut bilgiler, performans bilgileri ki bunlar finansal bilgiler ve finansal olmayan bilgiler (operasyonel bilgiler) doğrultusunda bir yüzde olarak belirlenir.*

BKZ KARŞILIĞI (UFRS)

**Raporlama Tarihinde Kredi Riskindeki Önemli Artışa Bağlı Olarak
12 Aylık BKZ Veya Ömür Boyu BKZ Tespit Et
Tespit Ettiğin Beklenen Zarar EĞER;**

1) GUDF/ DKG Yansıtılacak Bir Finansal Varlığa Ait ise DKG YANSIT

Diğer Kapsamlı Gelir
GUDF/DKG)

2) İTFA EDİLMİŞ MALİYETİNDEN ÖLÇÜLEN Bir Finansal Varlığa ait ise: K/Z YANSIT

Karşılık Giderleri
Değer Düşüklüğü
Karşılığı

BKZ MODELİ'NİN AVANTAJLARI

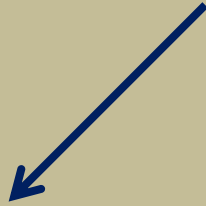
- Kredi zararının önceden ölçülmesi,
- Vadeye kadar doğabilecek zararların tespit edilmesi
- Raporlama tarihinde beklenen kredi zararlarının güncellenmesinin yapılması
- Kriz dönemlerinde dayanıklı finansal yapıya sahip olunması

BKZ MODELİ'NİN DEZAVANTAJLARI

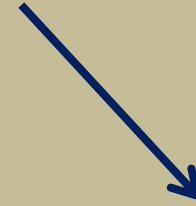
- «**Kredi riskindeki önemli artışın**» tespit edilmesindeki zorluklar *(12 aylık ve Ömür Boyu BKZ tespiti)*
- Beklenen kredi zararı modelinde deneyim ve yargıya dayalı tahminlerin yapılacak olması objektif olmayan sonuçların ortaya çıkacak olması,
- Zarar karşılıklarının gerekenden fazla ayrılmasının finansal tablolara olan olumsuz etkisi

Finansal Varlıkların Elden Çıkarılması

Bir İşletme Finansal Varlığı Ne Zaman Elden Çıkarır?

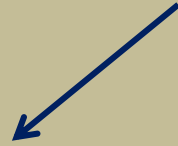
Vadesinin bitmesi

Riskin & Kazancın transfer edilmek istenmesi

Finansal Borçların Kayıttan Çıkarılması

FB Aşağıdaki Koşullardan Birinin Oluşması İle Elden Çıkarılır

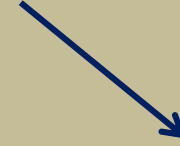

Vadenin Bitmesi

Borcun İptal Edilmesi

yasal olarak iptal
durumunun oluşması

Borcun Kapatılması

ÖRNEKLER

ÖRNEK 3

(Ölçme ve Muhasebeleştirme)

- A işletmesi 1 Kasım 2018 tarihinde nominal değeri 5TL olan 100.000 adet Hisse Senedi satın almıştır. İşlem Maliyeti 25.000 TL'dir. Hisse senetlerini kısa vadeli ve ticari amaçlı satın almıştır. 31.12.2018 tarihinde hisse senetlerinin gerçeğe uygun değeri 3,5 TL olmuştur.(GUDFKZ)

ÖRNEK 3

(Ölçme ve Muhasebeleştirme)

01.11.2018
500.000 TL

31.12.2018
350.000 TL

01.11.2018

GUDF K/Z Aktarılabak F.V
Bankalar

500.000
500.000

K/Z
Bankalar

25.000
25.000

31.12.2018

K/Z
GUDF K/Z Aktarılabak F.V.

150.000
150.000

ÖRNEK 4

(Ölçme ve Muhasebeleştirme)

- A işletmesi 1 Mart 2018 tarihinde yatırım amaçlı 200.000 adet hisse senedi 500.000 TL satın almış ve 40.000 TL İşlem Maliyeti ödemiştir. 31.12.2018'de GUD 620.000 TL'dir. 21 Ocak 2019 tarihinde 650.000 TL'ye satılmıştır.(GUDFDKG)

ÖRNEK 4

(Ölçme ve Muhasebeleştirme)

	01.03.2018 540.000 TL	31.12.2018 620.000 TL	21.01.2019 650.000 TL
01.03.2018			
GUDFDKG Aktarılabacak F.V.	540.000		
Bankalar		540.000	
31.12.2018			
GUDFDKG Aktarılabacak F.V		80.000	
DKG		80.000	
21.01.2019			
Bankalar		650.000	
GUDFDKG Aktarılabacak F.V		620.000	
K/Z		30.000	
21.01.2019			
DKG		80.000	
Geçmiş Yıllar Karları		80.000	

ÖRNEK 5

(Ölçme ve Muhasebeleştirme)

- A işletmesi nominal değeri 100 TL olan 10.000 adet %2 iskontolu tahvil satın almıştır. Tahviller 4 yıl içinde geri ödemeli faiz oranı %5 ve kupon faiz oranı %4, EFO ise %5,71'dir(İEMD)
- Nominal Değer: 1.000.000 TL
- İskontolu Değer: 980.000 TL
- $(100.000 \times \%2 = 200.000, 1000.000 - 200.000 = 980.000)$
- Kupon Faizi : $\%4 \times 1.000.000 \text{ TL} = 40.000 \text{ TL}$
- EFO: %5.71

ÖRNEK 5

(Ölçme ve Muhasebeleştirme)

Yıl	Kupon Faizi (a)	Faiz Gelirleri (b)	İskonto İtfa Tutarı (c)	Dönem Sonu İtfa Edilmiş Maliyetler (d)
	1.000.000 x%4	dx EFO	b-a	d+c
				980.000
1	40.000	55.958	15.958	995.958
2	40.000	56.869	16.869	1.012.827
3	40.000	57.832	17.832	1.030.659
4	40.000	58.850	18.850	1.050.000 + 40.000 = 1.090.000

ÖRNEK 5

(Ölçme ve Muhasebeleştirme)

- İlk Kayda Alma

IEMD Finansal Varlıklar	980.000	
Bankalar	980.000	

- Daha Sonraki Muhasebeleştirme

IEDMD Finansal Varlık	55.958	
K/Z	55.958	

- Kupon Tahsilatı

Bankalar	40.000	
K/Z	40.000	

ÖRNEK 6

(Değer Düşüklüğü)

A işletmesi portföyünde bulunan kredilere ait Beklenen Kredi Zararlarını çeşitli veriler, deneyimler ve araştırmalar doğrultusunda değerlendirmiş ve gerçek usule göre her bir kredi türü için BKZ hesaplamıştır. İşletmede mortgage gibi teminatlı değişken faizli ve sabit faizli olmak üzere farklı gruplarda kredi bulunmaktadır. Hesaplanan BKZ toplamı 89.063 TL'dir. Diğer bir ifade ile temerrüde düşebilecek kredi tutarı 89.063 TL'dir.

Örnek 6 (Değer Düşüklüğü)

- **Varsayım 1:** Yukarıdaki örnek olayda verilen krediler GUDFDKG aktarılacak olan finansal araç ise aşağıdaki muhasebe kaydı yapılacaktır.

Değer Düşüklüğü Karşılığı	89.063
GUDFDKG Finansal Varlık	89.063

Örnek 6 (Değer Düşüklüğü)

- **Varsayım 2:** Yukarıdaki örnek olayda verilen krediler IEMD'ne göre ölçülen finansal araç ise aşağıdaki muhasebe kaydı yapılacaktır.

Karşılık Giderleri	89.063	
Değer Düşüklüğü Karşılığı		89.063